

**PRAWA DZIECKA
A ODPOWIEDZIALNOŚĆ
NAUCZYCIELI I
RODZICÓW
2024**

dr Tomasz Grad

PODSTAWY PRAWNE

- ◉ Konwencja o Prawach Dziecka
- ◉ Deklaracja Genewska
- ◉ Deklaracja Praw Dziecka
- ◉ Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii
- ◉ Raport Alternatywny polskich organizacji pozarządowych 2020
- ◉ Zalecenia Komitetu Praw Dziecka dla Polski 2015

CO TO SĄ PRAWA DZIECKA?

- Janusz Korczak powiedział kiedyś „nie ma dzieci są ludzie”. I to jest prawda. „Dziecko to także człowiek tylko, że jeszcze mały...”. Przecież każdy dorosły kiedyś również był dzieckiem. Tak więc, podobnie jak każdy dorosły, dziecko jest właścicielem pewnych praw i wolności. Nazywają się one prawami człowieka. Źródłem tych praw jest godność człowieka, zwana również człowieczeństwem.
- W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zapisana jest ona w art. 30:

CD

- ⦿ Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela.
- ⦿ Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”.
- ⦿ Z godności wywodzą się dwie zasady: wolność i równość, które są podstawą wszystkich praw człowieka.
- ⦿ Wolność oznacza to, że człowiek nie jest własnością kogokolwiek, posiada wolną wolę, może samodzielnie podejmować decyzje i świadomie ponosić za nie odpowiedzialność (dziecko uczy się tego w trakcie dojrzewania).
- ⦿ Równość oznacza, że każde dziecko ma takie same prawa i ma być tak samo traktowane przez wszystkich bez jakiegokolwiek dyskryminacji.

PRAWA DZIECKA, PODOBNIIE JAK PRAWA CZŁOWIEKA PODZIELONE SĄ WEDŁUG KATEGORII NA PRAWA

- ⦿ osobiste, umożliwiające rozwój dziecka. Są to: prawo do życia, prawo do tożsamości, prawo do rozwoju, prawo do wychowania w rodzinie, prawo do wyrażania własnych poglądów, prawo do informacji;
- ⦿ polityczne lub publiczne, dzięki którym dziecko wyraża swoje poglądy i uczestniczy w życiu swojej grupy, społeczności, państwa. Są to prawa: prawo do wyrażania własnych poglądów, prawo do uczestniczenia w stowarzyszeniach;

CD

- ◉ socjalne, które są obowiązkami państwa i dorosłych do stworzenia odpowiednich warunków do rozwoju umysłowego i fizycznego dziecka. Są to: prawo do godnych warunków życia i odpowiedniego poziomu życia, prawo do opieki zdrowotnej, prawo do odpoczynku;
- ◉ ekonomiczne, umożliwiające dziecku przygotowywanie się do niezależności materialnej od innych. Najważniejszym jest prawo do nauki; ponadto ochrona prawa pracy podejmowanej, czy to w ramach obowiązku nauki czy wakacyjnego zarobku.

CD

- ◉ Ratyfikując Konwencję o Prawach Dziecka, państwo i dorośli zobowiązali się do uznania dobra dziecka za najwyższy cel w traktowaniu człowieka - dziecka.
- ◉ Zobowiązali się również do przygotowanie dziecka do dorosłego życia i ochrony dziecka przed wszelkiego rodzaju przemocą (niewolnictwem, handlem ludźmi, wykorzystywaniem seksualnym, pracą przymusową, udziałem w działaniach zbrojnych).
- ◉ Ponadto, państwa zobowiązały się do dostosowania instytucji publicznych do działań na rzecz ochrony praw dziecka.
- ◉ W Polsce Konstytucja RP z 1997 r. ustanowiła instytucję Rzecznika Praw Dziecka, który stoi na straży praw i wolności dziecka.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

- ◉ **Najważniejszym dokumentem dotyczącym praw dziecka jest Konwencja o prawach dziecka uchwalona w 1989 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i ratyfikowana przez Polskę w 1991 roku.**
- ◉ **Polska może poszczycić się bogatą tradycją związaną z promowaniem praw dziecka, począwszy od postaci Janusza Korczaka, cenionego na świecie działacza na rzecz godnego traktowania dzieci, po Ludwika Rajchmana, pomysłodawcę stworzenia międzynarodowej organizacji działającej na rzecz dzieci - UNICEF.**
- ◉ **Polska była również inicjatorem powstania Konwencji o prawach dziecka, gdyż przedłożyła Komisji Praw Człowieka ONZ jej pierwszy projekt.**

KONSTYTUCJA RP

- ◉ O tym, jak ważne są w naszym kraju prawa dziecka świadczy również fakt, iż zostały one uwzględnione w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
- ◉ ***Dziecko powinno znać swoje prawa, rozumieć je i świadomie z nich korzystać. Państwo powinno traktować dziecko podmiotowo i bezwzględnie przestrzegać przysługujących mu praw.***
- ◉ ***Upowszechnianie wiedzy o prawach dziecka nie jest wymierzone przeciwko rodzicom. Zarówno rodzice, opiekunowie jak i nauczyciele powinni mieć świadomość, że prawa dziecka nie kolidują z prawami dorosłych, lecz się uzupełniają.***
- ◉ ***Zapisy zawarte w Konwencji o prawach dziecka są podstawą działalności UNICEF, który podejmuje starania, aby stanowiły one kanon zasad etycznych i standardów międzynarodowych postępowania wobec dzieci.***

ART. 72 - PRAWA DZIECKA

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.
4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

MONITOROWANIE PRAW DZIECKA

- Konwencja o prawach dziecka powinna być głównym punktem odniesienia dla wszystkich rządów w ich działaniach dotyczących dzieci.
- Ratyfikując Konwencję, państwa zobowiązują się do podjęcia "wszelkich odpowiednich środków legislacyjnych, administracyjnych i innych" w celu pełnej realizacji zawartych w niej praw.
- Przełożenie zasad dotyczących praw dziecka na praktykę wymaga konkretnych działań i realnego zaangażowania rządów poszczególnych państw.

KOMITET PRAW DZIECKA ONZ

- Głównym sposobem egzekwowania Konwencji jest stałe monitorowanie krajów sygnatariuszy przez niezależny zespół ekspertów, zwany Komitetem Praw Dziecka ONZ, który składa się z 18. ekspertów w dziedzinie praw dziecka, pochodzących z różnych krajów i systemów prawnych.
- Eksperci są nominowani i wybierani przez państwa strony, ale działają we własnym imieniu, a nie jako przedstawiciele swoich krajów.

800 12 12 12

- ◉ **Dziecięcy telefon zaufania Rzecznika Praw Dziecka**
- ◉ To telefon skierowany do **wszystkich dzieci, które potrzebują pomocy**. Jeśli zadzwonisz pod ten numer, będziesz mógł/mogła porozmawiać ze specjalistą, który postara Ci się pomóc. **Numer działa przez całą dobę, siedem dni w tygodniu***.
- ◉ Pod numer interwencyjny mogą też dzwonić osoby dorosłe, aby zgłosić problemy dzieci lub rażące zaniedbania względem nich.
- ◉ W celu otrzymania wsparcia. możesz skontaktować się także za pośrednictwem czatu na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka www.brpd.gov.pl.
- ◉ Od kwietnia 2020 roku rozszerzono działalność telefonicznej linii interwencyjnej. Wszystkie osoby - uczniowie, rodzice, nauczyciele czy władze lokalne - uzyskają pomoc prawną i wyjaśnienia dotyczące treści, które mogą być nauczane w polskich szkołach.

116 111

- ⦿ **Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży**
- ⦿ Jeżeli czujesz się krzywdzony i potrzebujesz pomocy - możesz zadzwonić pod numer 116 111. Specjaliści porozmawiają z Tobą o każdym trudnym problemie i udzielą Ci pomocy.
- ⦿ Telefon działa 7 dni w tygodniu całodobowo*. Możesz także zarejestrować się na stronie www.116111.pl i napisać wiadomość.

116 123

- ◉ **Ogólnopolski telefon dla ofiar przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”**
- ◉ To numer, pod który mogą dzwonić ofiary przemocy w rodzinie, a także osoby, które usłyszały o takiej przemocy lub są jej świadkami.
- ◉ Konsultacje prowadzone są telefonicznie lub mailowo: **poradnia@niebieskalinia.pl**.
- ◉ Kontaktując się z „Niebieską Linia” uzyskasz wsparcie, pomoc psychologiczną, informacje o możliwościach uzyskania pomocy najbliżej Twojego miejsca zamieszkania.

- Możesz tu zgłaszać informacje o wszystkich nielegalnych i niepokojących treściach znalezionych w Internecie.
- Jeśli specjaliści z dyzurnet.pl uznają, że znalezione przez Ciebie treści są nielegalne - poinformują o tym policję lub prokuraturę.
- Twoje zgłoszenie może być anonimowe, to znaczy, że nikt nie dowie się o tym, że to Ty zgłosiłeś nielegalne treści.
- Nielegalne treści możesz zgłosić poprzez stronę www.dyzurnet.pl, e-mailowo: dyzurnet@dyzurnet.pl lub telefonicznie numerem **801 615 005** (całodobowo).

PROBLEM Z NARKOTYKAMI, UZALEŻNIENIAMI

800 199 990

- ⦿ **Ogólnopolski Telefon Zaufania Narkotyki**
- ⦿ To numer, pod którym uzyskasz pomoc oraz wsparcie, jeśli Twój problem związany jest z narkotykami lub uzależnieniem od narkotyków.
- ⦿ Możesz zadzwonić zarówno wtedy, gdy problem dotyczy Ciebie, jak i wtedy, kiedy zauważysz, że problem z narkotykami ma osoba w Twoim

MONAR

- ⦿ MONAR jest stowarzyszeniem, które niesie pomoc osobom uzależnionym od narkotyków, zakażonym wirusem HIV czy bezdomnym.
- ⦿ Jeśli Ty lub osoba z Twojego otoczenia macie podobny problem, skontaktuj się z **INFOLINIĄ** - **574 734 814** czynną od poniedziałku do piątku w godzinach 14:00-18:00.
- ⦿ Specjaliści doradzą Ci dokąd się udać, z kim porozmawiać, jakie podjąć działania.

JESTES RODZICEM ALBO NAUCZYCIELEM?

800 100 100

- ◉ **Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawach dotyczących bezpieczeństwa dzieci**
- ◉ To bezpłatna i anonimowa pomoc telefoniczna i online dla rodziców i nauczycieli, którzy potrzebują wsparcia i informacji w zakresie pomocy psychologicznej dla dzieci, które przeżywają kłopoty i trudności takie jak: agresja, przemoc w szkole, cyberprzemoc, zagrożenia związane z nowymi technologiami, wykorzystanie seksualne, kontakt z substancjami psychoaktywnymi, depresja i obniżony nastrój, myśli samobójcze, zaburzenia odżywiania.
- ◉ **Specjaliści dostępni są od poniedziałku do piątku, w godzinach 12:00-15:00***. Kontakt online przez stronę www.800100100.pl obecnie nie jest możliwy.

POMOC DLA CUDZOZIEMCÓW I UCHODźCÓW

- ⦿ Centrum Pomocy Cudzoziemcom w Warszawie (CPC) to miejsce, w którym każdego roku tysiące osób z kilkudziesięciu krajów świata mogą liczyć na bezpłatną pomoc i przyjazną przestrzeń.
- ⦿ Pracuje od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-17.00 przy ul. Kruczej 6/14a w Warszawie. [E-mail: cpc@cpc.org.pl](mailto:cpc@cpc.org.pl)

STOWARZYSZENIE INTERWENCJI PRAWNEJ

- ◉ Podopiecznymi SIP są osoby, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej; Stowarzyszenie reprezentuje je w postępowaniach przed sądami i organami władzy publicznej.
- ◉ Są wśród nich osoby dyskryminowane lub zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym cudzoziemcy.
- ◉ Udzielana jest im pomoc prawna i wsparcie integracyjne.
- ◉ Poradnictwo prawne i integracyjne dla migrantów wymaga wcześniejszych zapisów telefonicznych pod numerem **+48 880 145 372** od poniedziałku do

HELSIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA

- ◉ Porady prawne z zakresu łamania praw człowieka. Jeżeli jesteś uchodźcą i uważasz, że
- ◉ Twoje prawa są łamane porady mogą Ci udzielić prawnicy z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.
- ◉ Porady udzielą prawnicy z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka mailowo refugees@hfhr.pl lub telefonicznie pod nr. 222905590 od poniedziałku do piątku **11:00-14:00**.
- ◉ Więcej informacji znajduje się na stronie: www.hfhr.pl

TRUDNA SYTUACJA FINANSOWA

Caritas Polska

- ◉ To organizacja, która może Ci pomóc, jeśli Twoi rodzice lub opiekunowie znaleźli się w **trudnej sytuacji finansowej**.
- ◉ Może sfinansować Twoje obiady w szkole, kupić wyprawkę do szkoły bądź dofinansować wycieczkę klasową.
- ◉ Caritas ma ponad czterdzieści placówek w całej Polsce.
- ◉ Mapka i telefony kontaktowe do poszczególnych placówek znajdują się na stronie internetowej: caritas.pl/szukam-pomocy/
- ◉ Możesz również zadzwonić pod jeden z numerów: **+48 22 334 85 00, 22 334 85 85**, a pracownicy Caritas na pewno udzielą Ci potrzebnych informacji.

POMOC OGÓLNA

- ◉ Komitet Ochrony Praw Dziecka udziela pomocy w różnych przypadkach i pomaga skontaktować się ze specjalistami.
- ◉ Skorzystaj z formularza zamieszczonego na stronie: kopyd.pl/kontakt/ekspert-on-line.

PRAWA DZIECKA

Podstawowymi prawami dziecka wynikającymi z podstawowych praw człowieka zapisanych Konstytucji RP są:

- ⦿ prawo do nauki,
- ⦿ prawo do wychowania w rodzinie,
- ⦿ prawo do wychowania bez przemocy,
- ⦿ prawo do informacji,
- ⦿ prawo do swobody myśli, sumienia religii,
- ⦿ prawo do swobody wypowiedzi.

OBOWIĄZKI NAUCZYCIELA A PRAWA UCZNIA

USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY art.4

- ◉ Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawą moralną i obywatelską z poszanowaniem godności osobistej ucznia.

USTAWA PRAWO OŚWIATOWE

ART. 55

Nadzorowi podlega min:

- ◉ Ust 2, pkt. 5 - przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach,

KARTA NAUCZYCIELA ART. 6

Nauczyciel zobowiązany jest:

- ◉ 1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę;
- ◉ 2) wspierać każdego ucznia w jego rozwoju;
- ◉ 3) dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego;
- ◉ 4) kształcić i wychowywać w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- ◉ 5) dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

PODSTAWA PROGRAMOWA

- ◉ Zadaniem nauczycieli jest prowadzenie obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci oraz dokumentowanie tych obserwacji.
- ◉ Z początkiem roku poprzedzającego rozpoczęcie przez dziecko nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej należy przeprowadzić analizę gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna).
- ◉ Celem takiej analizy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc:
  - 1) rodzicom w poznaniu stanu gotowości ich dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej, aby mogli je w osiągnięciu tej gotowości, odpowiednio do potrzeb wspomagać;

CD

- ◉ W trosce o jednolite oddziaływanie wychowawcze nauczyciele:
  - 1) systematycznie informują rodziców o zadaniach wychowawczych i kształcących realizowanych w przedszkolu; zapoznają rodziców z podstawą programową wychowania przedszkolnego i włączają ich do kształtowania u dziecka określonych tam wiadomości i umiejętności;
  - 2) informują rodziców o sukcesach i kłopotach ich dzieci, a także włączają ich do wspierania osiągnięć rozwojowych dzieci i łagodzenia trudności na jakie natrafiają;
  - 3) zachęcają rodziców do współdecydowania w sprawach przedszkola, np. wspólnie organizują wydarzenia, w których biorą udział dzieci.

NIEBIESKA KARTA

- ◉ Zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) oraz przepisami wynikającymi z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieska Karta” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. nr 209, poz. 1245), szkoła ma obowiązek uruchomić procedurę „Niebieskiej Karty”, jeżeli zaistniało podejrzenie stosowania przemocy domowej.
- ◉ W kompetencji Ministerstwa Edukacji i Nauki leży obowiązek zbierania danych statystycznych dotyczących wszczęcia procedury „Niebieska Karta”.

RZECZNIK PRAW DZIECKA

- ⦿ Rzecznik Praw Dziecka stoi na straży praw dziecka, a w szczególności:
- ⦿ prawa do życia i ochrony zdrowia,
- ⦿ prawa do wychowania w rodzinie,
- ⦿ prawa do godziwych warunków socjalnych,
- ⦿ prawa do nauki.

CD

- ◉ Rzecznik podejmuje działania na rzecz zapewnienia dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości (art. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka).
- ◉ Wypełnienie tych zadań wymaga ochrony dziecka przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania.
- ◉ Przedmiotem troski Rzecznika są wszystkie dzieci; szczególną opieką otacza dzieci niepełnosprawne, które mają utrudniony start życiowy.

CD

Rzecznik wykonując swoje uprawnienia, kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka i ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka, w tym zwłaszcza:

- ◉ zasadą dobra dziecka,
- ◉ wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka,
- ◉ zasadą równości,
- ◉ troską o ochronę praw każdego dziecka,
- ◉ zasadą poszanowania odpowiedzialności, praw i obowiązków obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka.

CD

- Rzecznik podejmuje działania przewidziane w ustawie z własnej inicjatywy, biorąc pod uwagę napływające do niego informacje wskazujące na naruszenie praw lub dobra dziecka.
- Zajmuje się przypadkami indywidualnymi, jeśli nie zostały one wcześniej rozwiązane we właściwy sposób mimo, że wykorzystano dostępne możliwości prawne.
- Rzecznik nie zastępuje wyspecjalizowanych służb, instytucji i stowarzyszeń zajmujących się ochroną dziecka, lecz interweniuje w sytuacji, kiedy dotychczasowe procedury okazały się nieskuteczne bądź ich zaniechano.

Z RAPORTU RPD

- Zebrane w najnowszym Raporcie Rzecznika Praw Dziecka dane pokazują, że w polskim społeczeństwie nadal zdecydowana większość osób aprobuje stosowanie „klapsów”, spostrzegając ten sposób postępowania wobec dziecka jako potrzebny.

CD

- ◉ „Klapy” częściej akceptują mężczyźni (64%) niż kobiety (58%), osoby starsze (powyżej 65%) niż młodsze (poniżej 55%), osoby o niższym wykształceniu (65%) niż o wyższym (52%), osoby oceniające jako złą swoją sytuację materialną (69%) niż oceniający ją jako dobrą (51%), nieposiadający dzieci do 18 r.ż. (63%) niż posiadający je (55%).

CD

- ◉ Rozkład danych w grupie wskazuje, iż połowa „aktualnych rodziców” przyznała się do wykorzystywania „klapsów”, w tym 15% do ich stosowania od czasu do czasu.
- ◉ Wśród nich częściej zaznaczali się rodzice po 40 r.ż., rodzice samotni (rozwiedzeni i owdowiali), oceniający swą sytuację materialną jako złą, zamieszkujący południowe rejony Polski.
- ◉ W perspektywie pytań na temat stosunku do bicia dzieci, były to częściej osoby akceptujące „klapsy”, a próbujące „łanie”, uznające bicie za skuteczną metodę wychowawczą, oraz osoby uznające sposób postępowania z dzieckiem za wyłącznie prywatną sprawę rodziców.
- ◉ Także wśród „aktualnych rodziców” uwidoczniła się zależność stosowania „klapsów” z osobistym doświadczaniem tej formy kary w dzieciństwie.

CD

- Należy jednak zauważyć, że poziom społecznej aprobaty dla bicia dzieci spada: tak w stosunku do form łżejszych jak i poważniejszych. Istotnym jest fakt, iż spadek ma miejsce w grupie zdecydowanych zwolenników „klapsów”.
- Z 28% procent w 2014 roku, do 10% procent w 2020 - czyli spadek o 18%.

PRAWA DZIECKA A PRZEMOC

- ◉ Przemoc o różnym charakterze i nasileniu przejawia się również w placówkach oświatowych.
- ◉ Zastanawiając się nad przyczynami przemocy w szkole warto wziąć pod uwagę:
  - a) **Czynniki związane z samą instytucją i jej organizacją, typu:**
    - hałas, mała przestrzeń i ograniczona ruchliwość,
    - czas spędzany głównie w sposób ukierunkowany,
    - zbyt wiele sytuacji bez możliwości wyboru, wycofania się z pracy,
    - anonimowość uczniów i nauczycieli.

A TAKŻE

b) Czynniki związane z relacjami nauczyciele - uczniowie/wychowankowie typu:

- ◉ chłód emocjonalny nauczycieli w stosunku do uczniów/wychowanków,
- niewłaściwe sposoby komunikowania się nauczycieli z uczniami/wychowankami (poniżanie, ośmieszanie przed klasą/grupą, straszenie, podkreślanie władzy nauczyciela),
- agresja i przemoc dorosłych na terenie placówki,
- rozwiązywanie konfliktów dorośli - dzieci metodami „siłowymi”,
- relacje oparte tylko na wymaganiach bez nagradzania i wzmacniania pozytywnych zachowań uczniów/wychowanków.

ORAZ

c) Czynniki związane z procesem nauczania/wychowania:

- zbyt dużo wymagań bez uwzględnienia potencjału możliwości uczniów,
- brak doceniania i podkreślania wyników i postępów uczniów/wychowanków, skupienie na negatywach,
- niesprawiedliwość w traktowaniu, ocenianiu i nagradzaniu uczniów/wychowanków,
- mało uwagi poświęconej rozładowaniu napięć podczas lekcji/zajęć.

I JESZCZE

- brak spójnej relacji nauczycieli na agresywne zachowanie i akty przemocy w szkole/przedszkolu,
- brak jasnych reguł życia szkolnego/przedszkolnego,
- brak konsekwencji i zgodności nauczycieli w egzekwowaniu przyjętych norm,
- brak poczucia współodpowiedzialności u uczniów za życie szkoły/przedszkola.

PRZEMOC FIZYCZNA WOBEC UCZNIÓW

- ◉ Szczególnie drastyczne jest nagminne uciekanie się dzieci do przemocy fizycznej.
- ◉ Jak wskazują badania stosowane przez nauczycieli formy zachowań agresywnych układają się w szeroki wachlarz możliwości: bicia rękoma, bądź przedmiotami (np. dziennikiem, linijką) po głowie, twarzy, ramionach, plecach, rzucanie w furii zeszytami, książkami, kluczami, kopanie krzesła, ławek, wrzeszczenie, używanie wulgarnych słów.

CD

- ◉ Dziecko uderzone przez nauczyciela czuje się upokorzone.
- ◉ Jest bezsilne wobec tego faktu, chociaż wie dobrze, że nauczyciel nie ma prawa bić ucznia.
- ◉ Towarzyszy temu często rozbawienie kolegów, wyszydzanie, wyśmiewanie w stosunku do „karanego ucznia”.
- ◉ U jednostki ukaranej w ten sposób może zrodzić się żal do wymierzającego karę, chęć zemsty, chęć czynienia na przekór wymaganiom nieakceptowanego nauczyciela

CD

- ◉ Analizując działania agresywne i nacechowane przemocą, występujące na terenie placówki, można zauważyć również przemoc uczniów/wychowanków w stosunku do nauczycieli.
- ◉ Przy czym temat nauczyciela jako obiektu zachowań agresywnych uczniów/wychowanków jest drażliwy, trudny i niechętnie się go podejmuje.
- ◉ Nauczyciele są narażeni na złośliwości, zastraszanie groźbami pobicia, wybijaniem szyb, wyzwiskami w miejscach publicznych.
- ◉ Podważane są ich kompetencje, wyśmiewane niemodne ubranie, niskie pensje, straszeni są zwolnieniami z pracy przez wpływowych rodziców.

ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI NAUCZYCIELI

Na zasadach ogólnych

- ◉ Kodeks Karny
- ◉ Kodeks Postępowania Karnego
- ◉ Kodeks Wykroczeń
- ◉ Kodeks Cywilny
- ◉ Kodeks Rodzinny i opiekuńczy

Na zasadach specjalnych

- ◉ Karta Nauczyciela
- ◉ Kodeks Pracy

PRZYKŁADY ODPOWIEDZIALNOŚCI

- ◉ Z orzeczeń sądowych wynika jednoznacznie, że pojęcie ”nieumyślne postępowanie” , nie może mieć zastosowania do np. nauczycieli i wychowawców szkolnych, gdyż jako tacy są odpowiednio wykwalifikowani i posiadają wiedzę pedagogiczną i psychologiczną oraz adekwatną znajomość przepisów, aby taka nieumyślność w ich postępowaniu , mogła zostać uznana, jako argument łagodzący.
- ◉ Może mieć natomiast zastosowanie do niektórych rodziców bądź opiekunów prawnych, jeżeli sąd uzna , że ich wiedza i doświadczenie na to mogą wskazywać.

KODEKS CYWILNY

- ◉ Art. 427. Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru.
- ◉ Przepis ten stosuje się również do osób wykonywających nadzór bez obowiązku ustawowego czy umownego.

CD

- ◉ Obowiązujące w Polsce przepisy prawa karnego oraz prawa wykroczeń przewidują możliwość pociągnięcia rodziców lub opiekunów do odpowiedzialności za brak należytej opieki nad dzieckiem, którego skutkiem było narażenie dziecka na niebezpieczeństwo.

CD

- Określony w powołanych przepisach obowiązek opieki lub troszczenia się o małoletniego wynika z ustawy (art. 95 § 1 i art. 96 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego), decyzji sądu (np. opiekun prawny powołany na podstawie art. 145 § 1 K.r.o.) a nawet z umowy (np. obowiązki opiekunki lub wychowawczyni, których opiece rodzice powierzyli dziecko).

CD

- Mając na uwadze wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 maja 2018 r. (sygn. akt I ACa 1269/17) **personel szkoły, nauczyciele oraz dyrekcja szkoły**, ponoszą w stosunku do poszkodowanego, odpowiedzialność za niezachowanie odpowiednich warunków bezpiecznego przebywania w szkole na podstawie art. 415 k.c., a organ prowadzący i nadzorujący szkołę tj. odpowiednio *Statio fisci* na podstawie art. 430 k.c.

WAŻNE

- ◉ Pewne jest to, że od chwili przekroczenia przez dziecko progu szkoły odpowiedzialność za jego zdrowie, życie i czyny ponosi szkoła.
- ◉ Szkoła jest tzw. **gwarantem bezpieczeństwa** każdego dziecka, na którym ciąży bardzo duża odpowiedzialność, zarówno cywilna, jak i karna.
- ◉ Oczywiście odpowiedzialności tej nie podlega szkoła jako instytucja, ale w zależności od tego, z jakim naruszeniem przepisów mamy do czynienia, odpowiedzialności podlegać będą dyrektor i poszczególni pracownicy placówki oświatowej.
- ◉ Z punktu widzenia tematu najważniejszą sprawą jest ewentualna odpowiedzialność karna za działanie sprzeczne z prawem lub zaniechanie działania nakazanego przepisami prawa.

PORZUCENIE MAŁOLETNIEGO

- ◉ Zdaniem Sądu Najwyższego, porzucenie oznacza „pozostawienie małoletniego” nad którym miała być roztoczona opieka, własnemu losowi, przy czym chodzi tu nie tylko o zaniechanie sprawowania opieki, lecz także uniemożliwienie udzielenia natychmiastowego wsparcia.
- ◉ Przez porzucenie należy rozumieć pozostawienie podopiecznego swojemu losowi, chociażby przez pewien czas.
- ◉ W chwili porzucenia małoletni nie musi znajdować się w niebezpieczeństwie. To właśnie porzucenie może doprowadzić do zagrożenia.

KODEKS KARNY

- ◉ Zgodnie z art.115 §19 Kodeksu karnego osobą pełniącą funkcję publiczną jest funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, **osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi.**
- ◉ Odnosząc te kryteria do nauczycieli i nauczycieli akademickich stwierdzić należy, iż **wszystkie osoby** wykonujące obowiązki nauczycielskie (dydaktyczne, wychowawcze, opiekuńcze), są osobami **pełniącymi funkcje publiczne.**
- ◉ Funkcje publiczne pełnią wszyscy nauczyciele, wszyscy też narażeni są na odpowiedzialność karną związaną z nieprawidłowościami w zakresie pełnienia funkcji publicznych

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DYSCYPLINARNA

Karami dyscyplinarnymi dla nauczycieli są:

- 1) nagana z ostrzeżeniem;
  - 2) zwolnienie z pracy;
  - 3) zwolnienie z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim w okresie 3 lat od ukarania;
  - 4) wydalenie z zawodu nauczycielskiego.
- ⊙ Wymierzenie kary dyscyplinarnej określonej w ust. 1 pkt 4 jest równoznaczne z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim.
  - ⊙ Odpis prawomocnego orzeczenia wraz z uzasadnieniem włącza się do akt osobowych nauczyciela.
- dyscyplinarnej.
- ⊙ Za uchybienia przeciwko porządkowi pracy, w rozumieniu art. 108 Kodeksu pracy, wymierza się nauczycielom kary porządkowe zgodnie z Kodeksem pracy.
  - ⊙ Kar porządkowych nie wymierza się za popełnienie czynu naruszającego prawa i dobro dziecka. O popełnieniu przez nauczyciela czynu naruszającego prawa i dobro dziecka dyrektor szkoły, a w przypadku popełnienia takiego czynu przez dyrektora szkoły - organ prowadzący szkołę, zawiadamia rzeczownika dyscyplinarnego, o którym mowa w art. 83, nie później niż w ciągu 3 dni roboczych od dnia powzięcia wiadomości o popełnieniu czynu.

ART. 85 KN

- ◉ Dyrektor szkoły **może** zawiesić w pełnieniu obowiązków nauczyciela, a organ prowadzący szkołę - dyrektora szkoły, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne lub złożono wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, jeżeli ze względu na powagę i wiarygodność wysuniętych zarzutów celowe jest odsunięcie nauczyciela od wykonywania obowiązków w szkole. W sprawach niecierpiących zwłoki nauczyciel i dyrektor szkoły może być zawieszony **przed złożeniem wniosku** o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.
- ◉ Dyrektor szkoły **zawiesza** w pełnieniu obowiązków nauczyciela, a organ prowadzący szkołę - dyrektora szkoły, jeżeli wszczęte postępowanie karne lub złożony wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego **dotyczy naruszenia praw i dobra dziecka**.
- ◉ Nauczyciel i dyrektor szkoły zostaje z **mocy prawa zawieszony** w pełnieniu obowiązków w razie jego tymczasowego aresztowania lub w razie pozbawienia go wolności w związku z postępowaniem karnym.
- ◉ Zawieszenie w pełnieniu obowiązków nie może trwać dłużej niż **6 miesięcy**, chyba że przeciwko nauczycielowi lub dyrektorowi szkoły toczy się jeszcze postępowanie karne lub postępowanie dyscyplinarne, w związku z którym nastąpiło zawieszenie.

RODN „WOM” W KATOWICACH

Dziękuję za uwagę